

ΖΑΧΑΡΕΝΙΑΣ ΜΕΝ. ΣΗΜΑΝΔΗΡΑΚΗ
ΑΡΧΕΟΦΥΛΑΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ:
Δυό μαθητικές παραστάσεις
στην Κρήτη του 1902 και 1903

(Ανάτυπο από το περιοδικό "Κρήτη"
τ.164/Ιούλιος 1987, σελ.35-37)

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ:

Δυο μαθητικές παραστάσεις
στην Κρήτη του 1902 και 1903

ΖΑΧΑΡΕΝΙΑΣ ΜΕΝ. ΣΗΜΑΝΔΗΡΑΚΗ
ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Όπως είναι γνωστό, η Κρήτη την εποχή της Αυτονομίας της, αμέσως δηλαδή μετά την απαλλαγή της από την πολύχρονη τουρκική κατοχή, είχε αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό – εκτός των άλλων – και την Τέχνη. Πολλοί Σύλλογοι ιδρύθηκαν, με σκοπό την βελτίωση του επιπέδου του λαού ως προς τα θέματα της πνευματικής παιδείας και διοργανώνονταν πολλές εκδηλώσεις με υπευθυνότητα στα θέματα που πραγματεύονταν αλλά και με σεβασμό προς το κοινό στο οποίο απευθύνονταν. Στα καλλιτεχνικά θέματα υπήρξε ιδιαίτερη άνθηση. Σοβαροί πολυμε-

λείς θίασοι μετακλήθηκαν από την κυρίως Ελλάδα και το εξωτερικό (μεταξύ αυτών και ο θίασος της Αικατερίνης Βερώνη) και έδιναν τις παραστάσεις τους στα θέατρα της Κρήτης, όχι με ένα έργο, όπως συνηθίζεται σήμερα, αλλά με καθημερινή σχεδόν εναλλαγή, από το ελληνικό και διεθνές ρεπερτόριο.

Οι μαθητές όμως των Γυμνασίων του Νησιού, γεμάτοι νιάτα και ενθουσιασμό, πρωτοτύπησαν: Παρουσίασαν από σκηνής την τραγωδία «Οιδίπους Τύραννος» και μάλιστα «εις την αρχαίαν».

Αλλ' ας δούμε πώς οι μαθητές επιχείρησαν αυτό το

τολμηρό εγχείρημα: Τον Ιούνιο του 1902 ανακοινώνεται¹ ότι στο Ηράκλειο, ο διδάκτωρ της Φιλολογίας Ν. Κυπαρίσσης ανέλαβε να εκγυμνάσει τους μαθητές της Δ' τάξης του εκεί Γυμνασίου, στην διδασκαλία του «Οιδίποδος τυράννου». Ο Κυπαρίσσης μάλιστα είχε έλθει ειδικά για τον σκοπό αυτό από την Αθήνα, σταλμένος από τον καθηγητή του εθνικού Πανεπιστημίου Γ. Μιστριώτη και ο απώτερος σκοπός ήταν να παρουσιασθεί η τραγωδία από σκηνής.² Πράγματι, ύστερα από πολλή μελέτη και δοκιμές και με την συμπράταση των καθηγητών και του Γυμνασιάρχη Περδικάρη, οι Ηρακλειώτες μαθητές ανεβάζουν τον «Οιδίποδα» στις 5 Ιουλίου 1902, «ενώπιον πολυπληθούς και εκλεκτού ακροατηρίου θεατών».³ Ο καθηγητής Γ. Μιστριώτης ήλθε επί τούτου από την Αθήνα, μαζί με τις κόρες του και συνοδευόμενος από τους Πανεπιστημιακούς και λο-

γίους Αντωνιάδη, Βρατζάνο, Σακελλαρόπουλο, Κοφινιώτη και Μεσολωρά. Πριν μάλιστα πάει στο Ηράκλειο, ο Μιστριώτης πέρασε από τα Χανιά, όπου του επεφύλαξαν θερμότητα υποδοχή οι μαθητές του, οι οποίοι και παρέθεσαν γεύμα στο ξενοδοχείο «Μπρίστολ».⁴ Στην συνέχεια – κατά την οποία έγιναν και πολλές προποσεις για την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα και την πρόοδο και ευημερία των Κρητών – παρευρέθηκε και ο Σύμβουλος επί της Παιδείας Α. Βορεάδης. Ο Μιστριώτης, ενθουσιασμένος από την τάξη και την εύρυθμη λειτουργία των γραφείων και την ενημερότητα των Κρητών υπαλλήλων (προφανώς ύστερα από επιτόπια επίσκεψη), αναχώρησε αυθημερόν για το Ηράκλειο⁵ όπου και παρακολούθησε την παράσταση του «Οιδίποδος», που δόθηκε με εξαιρετική επιτυχία. Ο Μιστριώτης εξεφράσθη με τα καλύτερα λόγια για την παράσταση,

2 - Οιδίπους Τυράννος ἐν Ἡρακλείῳ ὑπὸ Μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου (1902)

Κάρτ - ποστάλ που κυκλοφόρησε με την ευκαιρία της παράστασης του "Οιδίποδα Τυράννου" από μαθητές του Ηρακλείου.
(Ιστορικό Αρχείο Κρήτης - Χανιά)

η οποία - όπως είπε - ήταν κατά πολύ ανώτερη από παρόμοιες παραστάσεις των Αθηνών. Οι μαθητές ερασιτέχνες-ηθοποιοί δεν ήθελαν βέβαια καλύτερο έπαθλο για τις προσπάθειές τους, από την βαρύνουσια γνώμη του τόσο γνωστού στον κόσμο των γραμμάτων, σοφού καθηγητή.⁶

Αλλά και οι μαθητές των Χανίων δεν υστέρησαν. Λίγους μήνες αργότερα, με την συμπάρσταση του συμβούλου της παιδείας και του γυμνασιάρχη του γυμνασίου Χανίων Παλιεράκη και αφού εργάστηκαν σκληρά για ένα δίμηνο προετοιμάζοντας την παράσταση, ανέβασαν την ίδια τραγωδία, τον «Οιδίποτα Τύραννο», στις 9:00 μ.μ. της 30ής Ιανουαρίου 1903, στο Δημοτικό θέατρο του Κήπου. Τους μαθητές δίδαξε, μοχθώντας νυχθημερόν, ο παλαίμαχος αγωνιστής και ηθοποιός Θεόδωσιος Πεταλάς, στέλεχος θεατρικών θιάσων, ο οποίος άφησε την εργασία

του για τον σκοπό αυτό. Να ποια ήταν η εικόνα της εντατικής προετοιμασίας της παράστασης: «.... Θα έβλεπον αυτόν (τον Πεταλά) αεικίνητον, να επαναλαμβάνει δεκάκις τον στίχον όπως ήθελε, δια να αντιληφθή ο μαθητής... Θα έβλεπον αυτόν από της 6ης πρωϊνής ζωγραφίζοντα τας σκηνάς μέχρι της 8ης, μέχρι της 10ης πρωϊνής διδάσκοντα, μουσουργούντα τα χορικά κατά τας απαιτήσεις του μέτρου μέχρι της 4ης μ.μ., μόλις τρώγοντα επί ποδός, διδάσκοντα πάλιν μέχρι της 7ης και καθιδρων και κεκμηκότα, πίπτοντα εις την κλίνην του, ίνα επαναλάβη τα αυτά αύριον....⁷ Ο ίδιος λοιπόν ο Πεταλάς έφτιαξε τα σκηνικά και με τον μουσικοδιδασκαλο Ν. Φούντα, έγραψε την μουσική στα χορικά και τα τόνισε σύμφωνα με το σύστημα που ο Σακελλαρίδης είχε τονίσει την «Αντιγόνη».

Το εγχείρημα στέφθηκε και αυτό από εξαιρετική επιτυχία. Σε εκτεταμένα ρε-

ΑΝΑΛΥΣΙΣ
ΟΙΔΙΠΟΔΟΣ ΤΥΡΑΝΝΟΥ

ΤΟΥ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ANALYSE
D'ŒDIPÉ TYRAN DE SOPHOCLE

ΠΡΟΣ ΟΔΗΓΙΑΝ ΤΩΝ ΘΕΑΤΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟ ΣΚΗΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "Η ΠΡΟΟΔΟΣ", ΕΜΜ Δ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

1903

Το εξώφυλλο του φυλλαδίου με την ανάλυση
του έργου στα Ελληνικά και Γαλλικά, που
κυκλοφόρησε κατά την παράσταση των Χανίων.
(Ιστορικό Αρχείο Κρήτης - Χανιά)

πορτάζ, ο Τύπος⁸ τόνισε πως η παράσταση ήταν ένα αξιοσημείωτο βήμα φιλολογικής εξέλιξης στο νησί, αποδίδοντας τα δέοντα στους φιλότιμους μαθητές, στον σύμβουλο της Παιδείας, στον γυμνασιάρχη, στους καθηγητές και ιδιαίτερα στον Πεταλά που με τόσο ζήλο προσπάθησε για την επιτυχία της παράστασης. Παρευρέθησαν ο σύμβουλος της Παιδείας Α. Βορεάδης, ο σύμβουλος των Οικονομικών Ηρ. Ιερωνυμάκης, ο σύμβουλος των εσωτερικών Ι. Τσουδερός και η εκλεκτότερη μερίδα της πόλης. Στην αίθουσα κυκλοφόρησε σε φυλλάδιο ανάλυση του «Οιδίποδος», γραμμένη από τον γυμνασιάρχη. Ο τελευταίος μάλιστα στην αρχή της εσπερίδας βγήκε στην σκηνή και παρουσίασε τον Πεταλά στο κοινό, ο οποίος συγκινημένος και αφού αναφέρθηκε στην υπόθεση του «Οιδίποδος» και στην σημασία του έργου, τόνισε – εκτός των άλλων – ότι «... έπαινος μέ-

γας οφείλεται εις τους φιλοπάτριδας και φιλοτιμότετους μαθητάς του γυμνασίου, ών τινες ουδ' ιδέαν θεάτρου καν έχοντες, εν τούτοις δια φιλοτιμίας και αξιεπαίνου επιμελείας, δι αντιλήψεως αξιοζήλου, τον εβοήθησαν να επιδείξει μετά θάρρους την εκπλήρωσιν της μεγάλης ευθύνης ην ανέλαβεν, προς εκγύμνασιν του Τιτάνος των δραματικών έργων του κόσμου, εντός δύο μηνών...» και εξέφραζε δημόσια τις ευχαριστίες του προς όλους.

Η παράσταση – όπως είπαμε – είχε μεγάλη επιτυχία και την γενική επιδοκιμασία των παρευρεθέντων που αναχώρησαν γεμάτοι θαυμασμό για το θέαμα και την απόδοση των νεαρών ερασιτεχνών.

Ο Τύπος της εποχής παρότρυνε τους αρμόδιους για την συνέχιση της προσπάθειας ώστε να γίνεται κάθε χρόνο μια τέτοια παράσταση στα γυμνάσια του νησιού και σημείωνε: «... Είναι βαρυσήμαντον γεγονός

ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Οιδίπους	Γ. Σφουγγατάκης	μαθητής Γης τάξεως
Τοκάστη, σύζυγος αὐτοῦ..	Στυλ. Χαριτάκης	» Δης »
Κρέων, ἀδελφός της.....	Γ. Γεωργουδάκης	» Δης »
Τειρεσίας, τυφλὸς μάντις	Γ. Χ. Κιουρτσάκης	» Δης »
Ἰερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος	Π. Πολυχροτίδης	» Δης »
Ἄγγελος	Μ. Τσιμμοτάκης	» Δης »
Ἐξάγγελος	Ἰω. Τσεπετάκης	» Γης »
Θεράπων	Ἰω. Κορδυλάκης	» Δης »

ΧΟΡΟΣ

Ν. Λεμπέσης, Γ. Σακελλαρίδης, Γ. Λαμπάκης, Ἐμμ. Παπατζανάκης, Δ. Μπαδογιαννάκης, Ἀριστομ. Μπιστοτάκης, Κίμων Φούρης, Γ. Δ. Κιουρτσάκης, Μ. Δασκαλάκης, Δ. Καϊτσουνάκης, Ἡ Λιοναράκης Κ. Ζαχαριουδάκης, Στυλ. Πρωτοπαπαδάκης καὶ Α. Μανιάρakis.

Μαθηταὶ
τοῦ Γυμνασίου

Λυρωδός..... Νικόλ. Φούντας
Αὐλητής..... Σπ. Πίκουλης

Μουσική θέλει παιανίσει κατὰ τὰ ἀαλείμματα.

Τὰ χερικά ἐμευσουργήθησαν ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνη κ. Θεοδ. Πεταλά,
τῇ συνεργασίᾳ τοῦ κ. Φούντα.

Ἐναρξίς τῆς διδασκαλίας τῇ 9ῃ ὥρᾳ μ. μ.

Τῆς 30ης Ἰανουαρίου 1903

ΕΚ ΤΩ ΘΕΑΤΡΟῦ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ

Ἡ διανομή τοῦ ἔργου στη παράσταση των
Χανίων, ὅπως ἀναγράφεται στο φυλλάδιο
τῆς "Ἀναλύσεως".

(Ἱστορικό Ἀρχεῖο Κρήτης - Χανιά)

δια την πατρίδα μας η παράστασις του «Οιδίποδος» εις την γλώσσαν των θεών. Είναι ελπιδοφόρον σημείον ότι, ο μόλις αναπνεύσας και προ μικρού καταθέσας το επαναστατικόν όπλον Κρης, επεζήτησεν να εξισωθεί φιλολογικώς προς τα μάλλον ευημερούντα και πεπολιτισμένα έθνη...»

Αρχαίες τραγωδίες παρουσιάσθηκαν βέβαια, στην συνέχεια, στο κοινό της Κρήτης από επαγγελματικούς θεατρικούς θιάσους. Όμως οι παραστάσεις των μαθητών του Ηρακλείου και των Χανίων έμειναν ονομαστές για την αρτιότητά τους και οι νεαροί Κρήτες γυμνασιόπαιδες — παρά τις άσχημες στιγμές τους, πολλές φορές⁹ — αποδείχθηκαν υπεύθυνοι και σοβαροί στο καθήκον που είχαν αναλάβει, δικαιώνοντας όλους τους συνομηλίκους τους και εκπληρώνοντας τις προσδοκίες όσων τους είχαν εμπιστευθεί την παρουσίαση του «Οιδίποδα Τυράννου» από σκηνής.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Εφημ. «Νέα Έρευνα» Χανίων φ. 107/19-6-1902
2. Εφημ. «Πατρίς» Χανίων φ. (332) 19/20-6-1902
3. Εφημ. «Πατρίς» Χανίων φ. (335) 22/8-7-1902
4. «Κρητική Εφημερίς» Ρεθύμνης φ. 49/6-7-1902
5. Εφημ. «Κήρυξ» Χανίων φ. 24/5-7-1902
6. Μιστριώτης Γεώργιος: Γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1840 και πέθανε στην Αθήνα το 1916. Σπούδασε Φιλολογία στο Εθνικό Πανεπιστήμιο, βραβεύθηκε στο Ροδοκανάκειο διαγωνισμό για τις εργασίες του «Περί του πολιτεύματος των Ηρωϊκών χρόνων» και «Περί του ιδιωτικού βίου του ηρωϊκού Αγώνος». Εστάλη στην Γερμανία από την Κυβέρνηση και σπούδασε στην Λειψία και στο Βερολίνο, όπου έγραψε την «Ιστορία των Ομηρικών Επών». Έγινε υφηγητής το 1867 και Καθηγητής το 1868 στο Εθνικό Πανεπιστήμιο. Δίδαξε Γραμματολογία και Έλληνες Συγγραφείς και εξέδωσε με σχόλια έργα του Ομήρου, του Ευρυπίδη, του Αισχύλου, του Θουκυδίδη, τους Πλατωνικούς διαλόγους και όλα τα έργα του Σοφοκλή. Συνέγραψε την

«Ελληνικήν Γραμματολογία
από των αρχαιοτάτων χρόνων
μέχρι της αλώσεως της Κων/
πόλεως» και υπήρξε σύμβου-
λος της Αρχαιολογικής Εται-
ρείας, Αντιπρόεδρος της «Φι-
λεκπαιδευτικής Εταιρείας»,
Πρόεδρος της «Εταιρείας Φί-
λων του λαού» και της «Εται-
ρείας πρὸς διδασκαλίαν αρχαί-
ων δραμάτων».

7. Εφημ. «Νέα Έρευνα» Χα-
νίων φ. 139/5-2-1903

8. Εφημερίδες Χανίων «Νέα
Έρευνα», «Κήρυξ», «Πα-
τρίς», κ.α./1903

9. Βλ. Ζαχαρ. Σημανδηράκη:
«Ποινές εκπαιδευτικών και
μαθητών στις αρχές του αιώ-
να» – «Χανιά 1987» (Ετήσιο
Λεύκωμα Δήμου Χανίων)